

Wat Werkt Waarom?

Bij het tegengaan van pesten en andere agressie op school

Bram Orobio de Castro
Ontwikkelingspsychologie
Universiteit Utrecht

Overzicht

- **Vormen van agressie**
- **Aanpak:**
 - **Criteria**
 - **Agressie algemeen**
 - **Pesten**
 - **Aanpak op school**
 - **NL: veelbelovende programma's**
 - **Programma's & Personen**
- **Discussie**

Agressie

“Opzettelijk toebrengen van hinder, schade of pijn aan een ander, die dat niet wil”

Vormen van agressie

Reactief

- Reactie op *vermeende* bedreiging
- Impulsief, emotioneel

Proactief

- Middel om doel te bereiken
- Koelbloedig
- Doelen bijv.
 - Bezit
 - Status
 - Plezier

Verschillen in ontwikkeling

Reactief

- Vroeg, stabiel
- Aandachtsproblemen, internalizeren, driftig
- Afgewezen, eenzaam, dader/slachtoffer
- Harde opvoeding, bedreigd
- Vijandige attributie etc

- *Frustratie-agressie*

Proactief

- Afhankelijker v situatie
- Regelovertreding

- Dader, controversieler, deviante vrienden
- Agressieve modellen
- Evaluatie v agressie

- *Sociaal leren*

>> Verschillen in aanpak?

Reactief

- Emotie-regulatie
- Sociale waarneming
- Basale sociale vaardigheden

Proactief

- Contingenties wijzigen
- Andere modellen
- Vaardigheden om op andere manieren doelen te bereiken

Toegepast op pesten in de klas: Iedere rol zijn redenen

Dader

Meeloper

Dader&slachtoffer

Verdediger

Slachtoffer

Buitenstaander

Ha, die loser verdient het (39%)
Daders (45%)

Meeloper

Volgende keer pak ik je terug

Dader&slachtoffer

Verdediger

Eigenlijk best lullig, maar liever hij dan ik

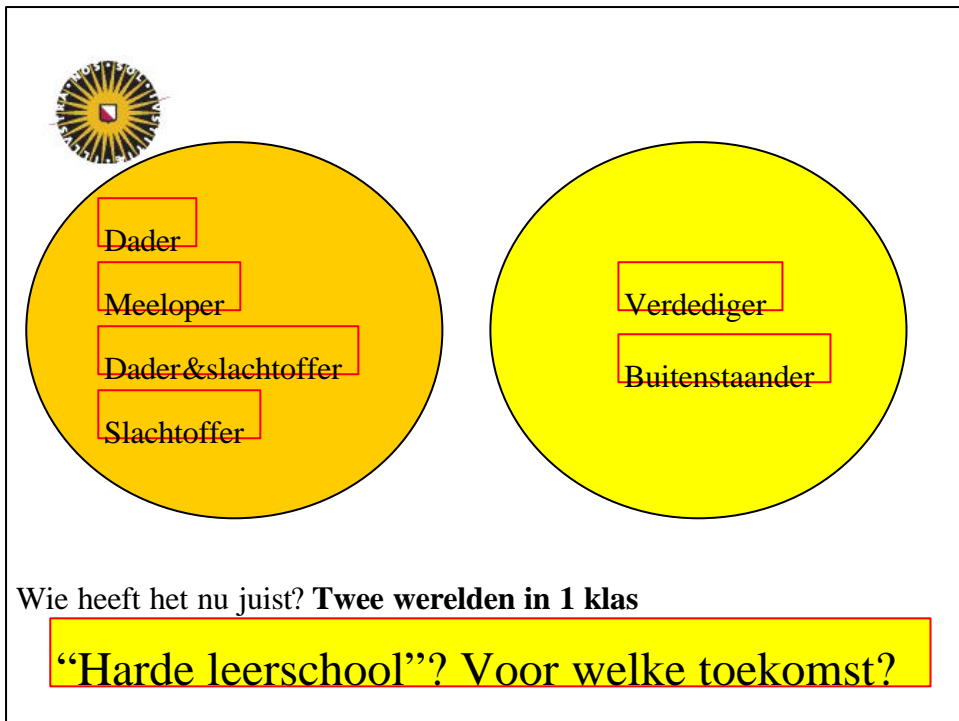
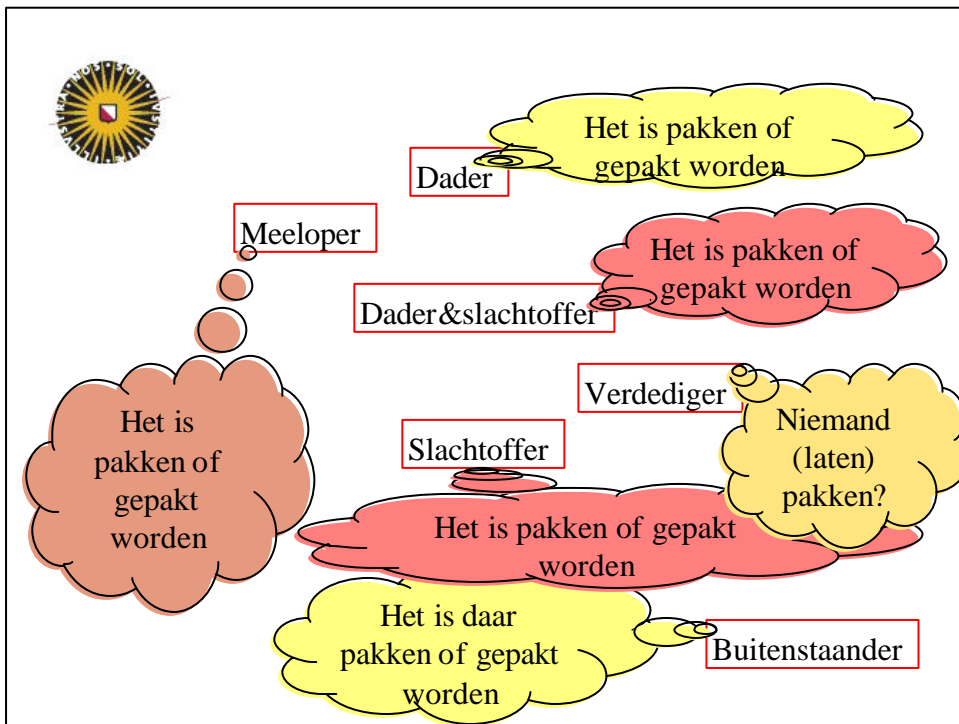
Slachtoffer

Nu vooral niet janken/vluchten/terug doen?
(30% verzwijgt)

Dat kan je niet maken! (kijk mij eens!)

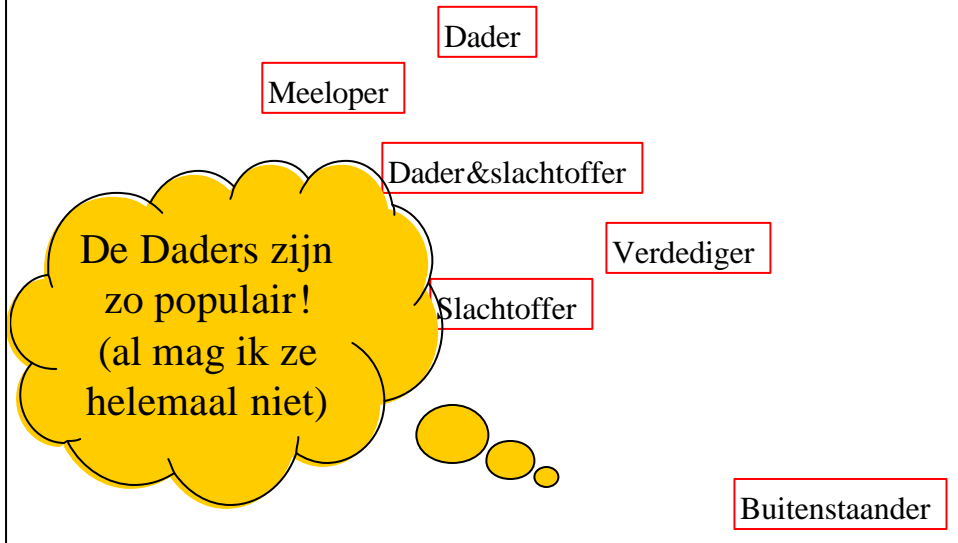
Daar blijf ik beter uit de buurt...

Buitenstaander

Een interessant misverstand:

Aanpak van pesten & overmatige agressie

- Veel kennis over oorzaken en verloop
- Veel richtlijnen & beleidsstukken
- Veel initiatieven
- straffen, schandpalen, schorsingen, regels, vertrouwenspersonen, discussies, rollenspellen, oudergesprekken, sova's, demonstraties, campagnes, themadagen...
- En...werkt het?

Aanpak van pesten & overmatige agressie

- Werkt het? Weinig over Nederlandse initiatieven bekend
- “Programs can be developed & money can be spent”
- Op basis waarvan kan en school dan kiezen?
- Kleurtjes? Web-site? Vertrouwen?
- Behoeftte aan criteria voor effectiviteit

Criteria voor effectiviteit

- Plausibel uitgangspunt
- Tevredenheid alle partijen
- Verschil voor- na
- Grotere afname dan zonder
- Blijvend effect
- Mediatie
- Herhaalbaar
- Uitvoerbaar (praktisch, organisatorisch & financieel)

Aanpak van overmatige agressie

- GBG, Triple P, PATHS, ...
- *Uitgangspunten*: Bio-psycho-sociaal, leertheorie
- *Interventies*: Multimodaal afh v behoefte, wijk, oudertraining, CBT, sova, contingentie
- *Effecten*: Redelijk positief, vaak minder bij allergrootste problemen
- *Mediatie*: opvoeding, ouder-kind interactie, vrienden, sociale cognitie, etc

- Grote verschillen in resultaten tussen scholen en onderzoeken...

Ingredienten

Multimodaal & systeem

Concrete doelen

Concrete (social cognitieve) vaardigheden

Directe positieve bekrachtiging

Aansluiten bij taken & bestaande v Vage doelen

Geïntegreerde intensieve benadering Afschrikking & afschrikwekkende voorbeelden

Inbedding in dagelijks functioneren Vrijblijvend & incidenteel

Monitoring Traag & diffuus

Gebabbel

Aanpak van pesten

- Olweus; Pikas; no blame; whole school policy, nationaal protocol
- *Uitgangspunten:* Participant roles, leertheorie
- *Interventies:* Regels, open meldcultuur, in kaart brengen, hele school betrekken, alle rollen betrekken, groepsdiscussies, gemengde subgroepen, sova, maatjes, vertrouwenspersoon,
- 50% - 20 - 15 - 0% afname bij vergelijkbare projecten op verschillende plaatsen...
- Grote verschillen in resultaten tussen scholen en onderzoeken...

Aanpak op school: School kan (samen)werken

- Vaardigheden: Sociaal, Sociaal cognitief, Emotioneel
- Structuur, geen overeising, wel leren (taal)
- I.s.m. thuis en andere begeleiding
- Risico aan bij elkaar plaatsen kinderen met problemen
- Researchprojecten beter dan dagelijkse praktijk (Monitoring!)

Nederland: ????????????????

- Zie workshop Kees van Overveld
- Programma's op scholen
 - Nauwelijks echt geevalueerd...
 - Veel 'nep'-evaluatie
- Misschien ergens heel effectieve aanpak?
- Misschien ergens averechts resultaat?

- Eigenlijk heel erg!

Nederland: wel iets bekend

- Op school:
 - Taakspel (Good Behavior Game)
 - PAD (PATHS) **lopend onderzoek**

Taakspel

- Vermindering van disruptieve gedragsproblemen, ook bij ernstiger problemen
- Vermindering van relationele agressie
- Mediatie: Relaties tussen kinderen
- Haalbaarheid & herhaalbaarheid goed: helder en concreet
- Nog geen follow-up
- Effecten buiten klas? Ouders?

PAD/PATHS

- VS: afname van gedragsproblemen, ook in speciaal onderwijs
- Ook bij follow-up
- Ook effect op internalizeren

- NL: Onderzoek loopt NU
- Na 1 jaar lichte afname & mediatie
- **Motivatie & aanpak leerkracht ZEER belangrijk! (25%)**
- Ouders? In VS structureler

Programma's door Personen

- Persoon v docent
- Ondersteuning & samenwerking
- Klimaat op school (ook in de docentenkamer)
- Motivatie & inzet scholen
- Combinatie met interventies thuis & in wijk

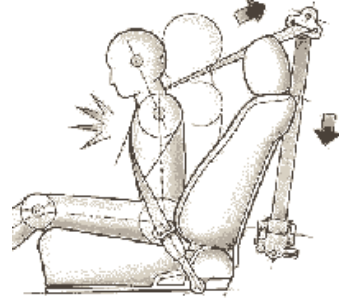
Kleine dingen die 't doen...

- Hoe steun je slachtoffers zonder ze zwak te laten lijken? (kinderen: adviseer nonchalance)
- Hoe kweek je verdedigers maar geen heilige boontjes?
- Hoe isoleer je daders zonder ze door straf tot held te maken?
- Hoe verander je bestaande relaties? ('plezier op school')
- Juist daarom:
 - Effecten variaties onderzoeken
 - Medierende factoren onderzoeken

Kan niet? Te duur?

- Kosten? Hoog rendement!

- 20 jaar tussen bewijs voor effect veiligheidsgordel en verplichting. Daarna halvering verkeersdoden.
- Dan wel **bewijzen** wat werkt (anders zo wegbezuinigd...)